בס"ד

ט' ימים

מ. נבון

מסכת תענית ד,ו

חמישה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז, וחמישה בתשעה באב. בשבעה עשר בתמוז--נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והובקעה העיר, ושרף אפסטמוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל; בתשעה באב--נגזר על אבותינו שלא ייכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה, ובשנייה, ונלכדה ביתר, ונחרשה העיר. משנכנס אב, ממעטין בשמחה. [ז] שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה--אסורים מלספר, ומלכבס; ובחמישי, מותרין מפני כבוד השבת. ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין, לא יאכל בשר, ולא ישתה יין; רבן שמעון בן גמליאל אומר, ישנה. רבי יהודה מחייב בכפיית המיטה, ולא הודו לו חכמים.

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כט עמוד ב

משנכנס אב, ממעטין בשמחה ... אמר רב פפא: הלכך, בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי - לישתמיט מיניה באב דריע מזליה, ולימצי נפשיה באדר דבריא מזליה.

תוספות מסכת תענית דף כט עמוד ב

אמר רב פפא הלכך האי בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי לישתמיט וכו' - פירוש משום דאמר לעיל מגלגלין חובה ליום החייב.

חידושי הריטב"א מסכת תענית דף כט עמוד ב

גמ' כשם שאמרו משנכנס אב [וכו'] אמר רב פפא הילכך בר ישראל וכו' עד דברי מזליה. ואע"ג שאין מזל לישראל הני מילי בשאר ימים אבל בשני חדשים אלו יש מזל שכן נגזר עלינו מן השמים, ואפשר עוד דמזל לאו דוקא אלא על הגזירה קרי מזל בלשון בני אדם.

שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא

סעיף א

משנכנס אב (א) א ממעטין בשמחה; ובר ישראל דאית ליה דינא בהדי כותי, (ב) ב לישתמיט מיניה דריע מזליה.

שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנ

סעיף א

* הכל חייבים להתענות ארבע צומות הללו (א) א ואסור לפרוץ גדר. הגה: * (ב) מיהו (ג) עוברות ומיניקות שמצטערות הרבה, * (ד) אין להתענות (הגהות מיימוני והמגיד פ"ה); ואפילו אינן מצטערות, אינן מחוייבות להתענות (ה) אלא ב שנהגו להחמיר; ודוקא בג' צומות, אבל בט' באב מחוייבות להשלים (כדלקמן סי' תקנ"ד סעיף ה').

סעיף ב

צומות הללו, חוץ מט' באב, (ו) <א> ג [ב] מותרים ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה, (ז) ואין צריך להפסיק בהם מבעוד יום.

שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא

סעיף ב

* מר"ח עד התענית * (יא) <א> ממעטים במשא ובמתן (יב) ובבנין ז של שמחה, כגון בית חתנות לבנו * או בנין של ציור וכיור, ובנטיעה של שמחה, כגון אבורנקי של מלכים שנוטעים לצל להסתופף בצלו או מיני הדס ומיני אהלים; <ב> ואם היה כותלו (יג) נוטה ליפול, אע"פ שהוא של שמחה מותר לבנות ((יד) ח ולצורך [ט] מצוה הכל שרי) (ר"ן ספ"ק דתענית); (טו) ט ואין נושאים נשים ואין עושין סעודת אירוסין, (טז) אבל ליארס בלא סעודה מותר, ואפילו בט' באב עצמו מותר [יא] ליארס, י (יז) <ג> שלא יקדמנו אחר. הגה: (יח) ונוהגין להחמיר (יט) שאין נושאים מי"ז בתמוז ואילך, עד אחר ט' באב (מנהגים).

שולחן ערוך אורח חיים סימן תקנא

סעיף ג

שבוע שחל בו תשעה באב, (כ) אסורים יא [יב] לספר (כא) יב ולכבס, אפילו אינו רוצה ללובשו עתה אלא להניחו לאחר ט' באב, ואפילו אין לו אלא חלוק אחד, אסור; וכן המכובסים מקודם, בין ללבוש בין להציע בהם המטה; <ד> ואפי' מטפחות הידים והשלחן, אסור. (כב) וכיבוס שלנו, מותר; אבל גיהוץ (פי' מעבירין על הבגדים אבן חלק להחליקו ערוך) שלנו, אסור. * (כג) <ה> וכלי פשתן, אין

בהם (כד) משום גיהוץ והרי הם ככיבוס שלנו, ומותר ; והני מילי לגוהצן ולהניחן עד אחר תשעה באב, (כה) אבל אסור ללבשן בשבוע זה. ונהגו לאסור אפילו כלי פשתן, ואפילו בכבוס שלנו, (כו) בין ללבוש בין לכבס ולהניח ; ואין להקל בדבר, כיון שנהגו, וכ״ש דאפשר דמדינא נמי אסור, * שהרי יש מי שכתב (כז) דכיבוס שלנו (כח) קרי (גיהוץ) לשל בני בבל שאין מתלבנים יפה, לפי שמימיהם הם עכורים שאינו ארץ הרים וגבעות כארץ ישראל, וכיבוס של שאר ארצות אפשר שהוא ככיבוס של ארץ ישראל ואסור. ועוד יש מי שפירש דגיהוץ היינו מים ואפר או נתר ובורית, וכיבוס היינו במים לבד, ובזמן הזה אין מכבסים במים לבד ונמצא שכל כיבוס של זמן הזה הוי גיהוץ, ואסור מדינא אפי׳ בכלי פשתן ללבשן מיהא. הגה : * ואנו נוהגין להחמיר בכל זה מתחלת ר״ח (כט) עד אחר התענית, אם לא לצורך מצוה, כגון אשה הלובשת לבנים (ל) מותרת לכבס וללבוש לבנים ולהציע תחתיה (רוקח וא״ז), אבל יג בט׳ באב עצמו לא תלבש לבנים (לא) רק לובשת חלוק בדוק ויפה (הגהות שערי דורא). * (לב) יד וכן לכבוד שבת לובשים כלי פשתן (לג) ומציעין לבנים כמו בשאר שבתות. ואסור ליתן כלים לכובסת אינה יהודי (לד) [יז] לכבס טו מראש חודש ואילך, אבל קודם ר״ח מותר לתת, אע״פ שכובסת (לה) אחר ראש חודש (תוספות פ״ד דתענית ומהרי״ל).

סעיף ט

[יט*] יש נוהגים (נו) כו שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בשבת זו ; ((נז) כז <ט> ומותר בחומץ של יין) ; (אגודה ומהרי״ל) <י> ויש שמוסיפין (נח) מראש חודש עד התענית, ויש שמוסיפין (נט) מי״ז בתמוז. הגה : (ס) כח ומצניעים מראש חודש ואילך [כח] הסכין של שחיטה (ר׳ ירוחם נ״א ח״ג והגהות מיימוני), שאין שוחטים כ״א לצורך מצוה כגון (סא) לחולה או שבת או מילה או פדיון הבן (סב) וכיוצא בו.

סעיף יא

כל מי שאוכל בשר במקום שנוהגים בו איסור, פורץ גדר הוא וינשכנו נחש (קהלת י, ח). (ומותר לשתות כל שכר אפילו של דבש שקורים מע״ד).

סעיף יב

(עט) <יג> תספורת שבוע זה, אחד ראשו ואחד כל שער שבו, אסור.

סעיף טז

יש נוהגים (פח) מ שלא לרחוץ (פט) מראש חדש, ויש שאין נמנעין אלא בשבת זו, (צ) [לג*] <טו> ויש מתענים מי״ז בתמוז (צא) עד ט״ב. הגה : * ולצורך מצוה שרי ; ולכן נדה רוחצת וטובלת (מהרי״ל) ; ואפי׳ אם טובלת ליל י׳ באב, מותר לה (צב) לרחוץ בערב ט״ב * אם א״א לה לרחוץ ליל י׳ (אגודה). ונראה דה״ה אשה הלובשת לבנים יכולה לרחוץ מעט כדרכה בשאר שנה, (צג) הואיל ואינה עושה לתענוג רק לצורך מצוה. ונוהגין שלא לרחוץ, (צד) אפילו בצונן, מראש חודש ואילך. (ת״ה סי׳ ק״ו /ק״נ/) (צה) ואפי׳ בערב שבת של חזון אסור [לז] לרחוץ כ״א ראשו ופניו ידיו ורגליו בצונן (מהרי״ל ותשובת מהרי״ל סי׳ ט״ז וב״י) ; <טז> ויש מקילים * (צו) בחפיפת מא הראש בחמין (צז) למי שרגיל בכך כל שבת.

סעיף יז

(צח) טוב ליזהר מב מלומר [לח] שהחיינו בין המצרים (צט) על פרי או על מלבוש, אבל על פדיון הבן אומר, (ק) מג ולא יחמיץ המצוה (<יז> וכן בפרי (קא) מד שלא ימצא אחר ט׳ באב, מותר לברך ולאכלו בין המצרים) (בנימין זאב סי׳ קס״ג ותשובת מהרי״ל).

סעיף יח

* צריך ליזהר מי״ז בתמוז עד ט׳ באב שלא לילך יחידי (קב) מה מד׳ שעות עד ט׳ שעות (משום שבהם קטב מרירי שולט) ; (קג) <יח> ולא יכו התלמידים בימים ההם.